ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
JA
ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/21/567

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	25.03.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	12.02.2021
Teabevaldaja	Eesti Reformierakond aadress: Tõnismägi 9, 10119 Tallinn e-posti aadress: info@reform.ee
Teabevaldaja vastutav isik	Erakonna esimees
Vaide esitaja	Eraisik aadress: Xxxxx x-x, Xxxxx e-posti aadress: xxxxxxxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1, § 51 lõike 1 punktide 2 ja 4, haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 75^1 lg 4 alusel

1) teen vaideotsuse vaie rahuldada;
2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:
Vaadata uuesti läbi vaide esitaja 24.01.2021 ja 09.02.2012 korduv teabenõue ning väljastada soovitud teave kui see on võimalik ja puudub alus keeldumiseks. Juhul kui Reformierakond keeldub vaide esitaja soovitud kujul teabe väljastamisest, siis viidata keeldumise alusele ja põhjendada keeldumist
3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 5. aprill 2021

AvTS § 52 kohaselt peab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatama sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

AIDLUSTAMISVIIDE:
Kuivõrd käesoleva otsusega rahuldati vaie täielikult, saab **vaide esitaja** 30 päeva jooksul pöörduda halduskohtusse üksnes juhul, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel

vaide esitaja õigusi muul viisil.

Teabevaldaja saab ettekirjutuse (ülaltoodud punkt 2) vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades kas:
- haldusmenetluse seaduse kohase vaide Andmekaitse Inspektsiooni peadirektorile või
- halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse halduskohtusse (sel juhul ei saa enam samas asjas vaiet läbi vaadata).

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:
Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspektsiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspektsioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks. (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

SUNNIRAHA HOIATUS:
Kui ettekirjutus on jäetud määratud tähtajaks täitmata, määrab Andmekaitse Inspektsioon ettekirjutuse adressaadile avaliku teabe seaduse § 51 lõike 3 alusel:

Sunniraha 2000 eurot.

Sunniraha võib määrata korduvalt – kuni ettekirjutus on täidetud. Kui adressaat ei tasu sunniraha, edastatakse see kohtutäiturile täitemenetluse alustamiseks. Sel juhul lisanduvad sunnirahale kohtutäituri tasu ja muud täitekulud.

FAKTILISED ASJAOLUD:
1. 24.01.2021 esitas vaide esitaja Eesti Reformierakonnale teabenõude
2. Kuna Eesti Reformierakond teabenõudele seaduses sätestatud tähtaja jooksul ei vastanud, siis esitas vaide esitaja 03.02.2021 Reformierakonnale meeldetuletuse
3. 09.02.2021 vastas Reformierakond vaide esitaja teabenõudele, kuid ei edastanud talle soovitud raamatupidamiskontode väljavõtteid ega põhjendanud, miks seda ei tehtud, vaid juhatas vaide esitaja Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehele, kus on avalikustatud tulude ja kulude aruanded
4. 09.02.2021 edastas vaide esitaja korduva teabenõude, milles selgitas, et nimetatud veebilehel ei ole avalikustatud tema poolt soovitud teavet ning palus teabenõude uuesti nõuetekohaselt täita.
5. Kuna Reformierakond ei ole vaide esitaja 09.02.2021 korduvale teabenõudele vastanud, siis esitas vaide esitaja Andmekaitse Inspektsioonile vaide.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

*24.01.2021 edastasin teabenõude Eesti Reformierakonnale. (õiguslik vorm - Mittetulundusühing) Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehelt nähtuvalt on Eesti Reformierakond saanud riigilt toetust 2020 aastal kokku **1 788 536** euri.*

*2020 a majandamiskulud **231 174** euri ja muud poliitilise tegevuse kulud **96 183** euri. Soovisin teada millisteks konkreetseteks majanduskuludeks ja millisteks konkreetseteks muudeks poliitilisteks kuludeks riigilt saadud toetust kasutati. Palusin edastada väljavõtte vastavatest raamatupidamiskontodest nende kulude osas ja kus oleks kajastatud algdokumentide alusel vähemalt arve number ja kuupäev, tehingu kuupäev, tehingu osapooled, tehingu sisu ja summa.*

Eesti Reformierakond ei vastanud.

03.02.2021 edastasin meeldetuletuse

Eesti Reformierakond ei vastanud

09.02.2021 helistasin Eesti Reformierakonna kontorisse, et saada teada kas nad on teabenõude kätte saanud ja miks ei vastata.

Mulle teatati, et Eesti Reformierakond on teabenõude kätte saanud kuid et nemad olevat eraettevõte siis ei olevat nad kohustatud mulle vastama ja Andmekaitse Inspektsioon ei olevat pädev neid selles osas kontrollima kuna AKI tegevus olevat seotud ainult isikuandmete kaitsega

Peale telefonivestlust edastati mulle siiski e-meil kus teatati, et nende kulud ja tulud on toodud Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehel.
(mis oli allakirjutanul teada ja mille kohta ei olnud küsitud)

Teabenõudes palutud teavet, väljavõtet raamatupidamiskontost, aga ei väljastatud.
Ei keeldutud ka teabenõude täitmisest ega põhjendatud mis seda takistas tegemast või mis seda lubas ega viidatud ka vastavale sättele.

Edastasin täiendava teabenõude kus teatasin, et palutud oli teavet riigilt saadud toetuse arvelt tehtud konkreetsete kulude osas ja seda raamatupidamise konto väljavõtte näol mida Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehel www.erjk.ee ei leidu kuid mille alusel on MTÜ oma aruanded koostanud ja milline teave eksisteerib raamatupidamises. Palusin täita teabenõue nõuetekohaselt, lähtudes küsitust ja väljastades konkreetse palutud teabe või keelduda teabenõude täitmisest kui selleks on seaduslik alus ja põhjendada keeldumist

Eesti Reformierakond ei ole vaide esitajale täiendavale teabenõudele vastanud palutud teavet väljastanud ega keeldunud ka palutud teabe väljastamisest.
Seega ei ole Eesti Reformierakond täitnud teabenõuet nõuetekohaselt on jätnud väljastamata palutud teabe ega põhjendanud mis seda lubas või mis takistas seda tegemast ning viitas mittepalutud teabele mis oli vaide esitajal olemas ja millest lähtudes oligi teabenõue esitatud. Sellega rikkus Eesti Reformierakond vaide esitaja põhiseadusest tulenevat õigust saada avalikku teavet seaduses ettenähtud korras ja tähtajal.

Võttes arvesse eespool toodut palun kontrollida kas Eesti Reformierakond on
-menetlenud 24.01.2021 teabenõuet nõuetekohaselt
-täitnud 24.01.2021 teabenõude nõuetekohaselt ja tähtaegselt.
- kohustada Eesti Reformierakonda väljastama palutud teave või keelduma teabenõude täitmisest kui selleks on seaduslik alus ja põhjendama keeldumist

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

1. Eesti Reformierakonnal on võimalik raamatupidamisüsteemist vaide esitaja soovitud väljavõtteid teha mitmete päringute tulemusena. Erakonnaseadus võimaldab erakonnal peale riigieelarvelise toetuse tulu saada liikmemaksudest, annetustest ja erakonna varaga tehtud tehingutest. Kahjuks ei ole võimalik eristada, millisest tuluallikast on kulutused tehtud.

2. Kuna erakonnal ei ole võimalik tuluallikate kaupa kulutuste osas eristamist teha, suunati vaide esitaja AvTS § 22 alusel Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehele www.erjk.ee, kus on erakonna rahastamisaruanded leitavad.

3. Kuna erakonnal ei ole võimalik kulutuste poolel eristada, millise raha eest vastav kulutus on tehtud ning erakonnaseadusest sellist teabenõuetele vastamise kohustust ei tulene, siis erakond ei vastanud vaide esitajale, kuna see küsimus ei puudutanud ainult konkreetselt riigieelarve vahendite kasutamist. Arvestades soovitud teabe detailsusastet, peab erakond muuhulgas arvestama ka oma tehingupartnerite ärisaladuse kaitsega, mis ei oleks olnud tagatud niivõrd detailset teavet välja andes. Taotluses ei olnud põhjendatud õigustatud huvi sellise teabe saamiseks.

4. Teabenõue ei olnud esitatud sellise teabe saamiseks, mille osas on erakond teabevaldaja. Andmekaitse Inspektsioon on ka ise välja toonud, et erakond on teabevaldaja üksnes piiratud ulatuses, st osas, milles kasutatakse riigieelarve vahendeid. Praegusel juhul ei olnud teabenõue suunatud riigieelarve vahendite kasutamisega seotud teabe saamisele.

5. ERJK veebilehel avalikustatud aruanded sisaldavad kõiki erakonna tulusid ja kulutusi. Majandamiskulud ja muude poliitiliste tegevuste kulud ei ole rahastatud ainult riigilt saadud toetusest.

6. Majandamiskulude, muude poliitiliste kulude ja kõikide teiste ERJK veebilehel avalikustatud kulude puhul ei ole võimalik eristada, millises osas on kasutatud riigilt saadud vahendeid.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Eesti Reformierakond teabevaldajana

Tulenevalt erakonnaseaduse § 1 lg-st 2 on erakond on mittetulundusühing. Erakonnale laieneb mittetulundusühingute seadus niivõrd, kuivõrd erakonnaseadus ei sätestata teisiti. Seega on Eesti Reformierakonna (Reformierakond) puhul tegemist mittetulundusühinguga ehk eraõigusliku juriidilise isikuga.

AvTS § 5 lg 3 punkti 2 kohaselt võrdsustatakse teabevaldajaga füüsilisest isikust ettevõtja, mittetulundusühing, sihtasutus või äriühing – teabe osas, mis puudutab riigi või kohaliku omavalitsuse eelarvest avalike ülesannete täitmiseks või toetusena antud vahendite kasutamist. Kuna erakonnad saavad riigieelarvest toetust, siis laienevad erakondadele, sh ka Reformierakonnale teabevaldaja kohustused teabe osas, mis puudutab eelarvest saadud vahendite kasutamist. Kuna Reformierakond on teabevaldjaks riigilt saadud toetuste kasutamise osas, siis on Reformierakond kohustatud vastama ka teabenõuetele, mis puudutab eelarveliste vahendite kasutamist.

Teabenõuetele vastamine

AvTS § 18 lg 1 kohaselt tuleb teabenõuetele vastata viivitamatult, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. AvTS § 17 lg 1 punkti 1 kohaselt täidetakse teabenõue teabenõudja poolt soovitud viisil, väljastades teabe kas teisaldatavale andmekandjale digitaalselt või teabenõudes märgitud elektronposti aadressil. Juhud, millal võib teabenõude täitmisest soovitud viisil keeldud on sätestatud AvTS § 17 lg-s 2.

AvTS § 22 lubab lugeda teabenõude täidetuks juhul kui soovitud teave on avalikustatud ja teabenõudja on juhatatud avalikustatud teabe juurde. AvTS § 23 lg 2 p 5 lubab teabevaldajal teabenõude täitmisest keelduda kui teabenõude täitmiseks tuleb teavet täiendavalt süstematiseerida ja analüüsida ning selle alusel on vaja uus teave dokumenteerida. Selline teabenõue loetakse selgitustaotluseks ja sellele vastatakse märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduses sätestatud korras. Teabenõude täitmisest keeldumise korral tuleb keeldumist ka põhjendada (AvTS § 23 lg 3).

Vaide kohaselt esitas vaide esitaja 24.012021 Reformierakonnale järgmise sisuga teabenõude: *Reformierakonna 2020 a majandamiskulud olid kokku **231 174** euri ja muud poliitilise tegevuse kulud **96 183** euri. Soovin teada milliseid konkreetsed kulutused sisalduvad majandamiskuludes ja millised muudes poliitilise tegevuse kuludes?*
Palun väljastada väljavõte raamatupidamiskontodest (vm dokumentidest) kus on toodud (algdokumentide alusel) majandamiskulud ja kus muud poliitilise tegevusega seotud kulud - kus oleks toodud vähemalt arve number ja kuupäev, tehingu kuupäev, tehingu osapooled, tehingu sisu ja summa.

Kuna teabenõude esimene osa eeldab inspektsiooni hinnangul selgituste andmist (vähemalt juhul kui soovitud kujul ei olnud võimalik teavet väljastada), siis koosnes vaide esitaja teabenõue nii selgitustaotlust kui teabenõudest. Kuna vaide esitaja oli oma pöördumise pealkirjastanud "Teabenõue", siis oli Reformierakonnal kui teabevaldajal kohustus vastata kodaniku teabenõudele 5 tööpäeva jooksul ehk siis hiljemalt 2. veebruariks (juhul kui teabenõue registreeriti saabumisele järgneval päeval). Kuna Reformierakond seaduses sätestatud tähtaja jooksul vaide esitaja teabenõudele ei vastanud, siis rikkus Reformierakond AvTS § 18 lg-s 1 sätestatud nõuet.

Edastatud kirjavahetusest nähtub, et Reformierakond vastas vaide teabenõudele hilinenult 09.02.2021, et *meie tulude ja kulude aruanded on vaadeldavad Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehel www.erjk.ee.* Kuna antud juhul ei ole vaide esitaja küsinud tulude ja kulude aruandeid vaid väljavõtteid raamatupidamiskontodest, siis jääb arusaamatuks, miks ei olnud võimalik väljastada vaide esitajale tema poolt soovitud teavet. Juhul kui Reformierakonnal ei olnud võimalik oma raamatupidamisprogrammist vaide esitaja soovitud teavet väljastada või oleks see nõudnud mitmete päringutega raamatupidamisprogrammist enne teabe kogumist ja selle alusel vastuse koostamist, siis oleks tulnud teabenõude täitmisest keeldumist põhjendada. Sellisel juhul täiendavalt juhatamine Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehele oleks olnud igati asjakohane.

Erakonnaseaduse § 12^1 sätestab erakonna rahastamise põhimõtted ja teabe avalikustamise. Eeltoodud paragrahvi lõike 1 kohaselt on erakond kohustatud demokraatia põhimõttest lähtudes tagama oma tulude ja kulude seaduslikkuse ja täieliku läbipaistvuse vähemalt eelnimetatud seaduses ettenähtud viisil. Järgnevatest sätetes on reguleeritud aruannete esitamise kord ja detailsus ehk siis kord mida ja kuidas tuleb erakonnal omaalgatuslikult avalikustada. Inspektsiooni hinnangul ei tähenda see aga seda, et riigilt saadud toetuse osas ei oleks võimalik esitada täiendavalt teabenõudeid. Ka juhul kui Reformierakond oli seisukohal, et ta ei ole kohustatud teabenõudes soovitud detailsusega andmeid väljastama või ei olnud see võimalik, siis oli Reformierakonnal kohustus seda põhjendada tulenevalt nii AvTS § 15 lg-st 2 kui AvTS § 23 lg-st 3.

09.02.2021 peale teabenõudele vastuse saamist on vaide esitaja Reformierakonnale selgitanud, et ei ole oma teabenõudes soovitud teavet saanud: "*Nagu te teabenõudest lugeda võite siis on palutud teavet konkreetsete kulude osas ja palutud detailsuses mida Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni veebilehel www.erjk.ee ei leidu kuid mille alusel olete oma aruanded koostanud. Seega on palutud teave ja palutud detailsuses teil olemas. Palun täitke teabenõue nõuetekohaselt, lähtudes küsitust ja väljastades konkreetse palutud teabe või keelduge teabenõude täitmsest kui selleks on seaduslik alus millele palun viidata. Teabenõude täitmise tähtaeg (mis oli 5tp) on ammu möödunud.- palun tehke seda koheselt".*

Inspektsioonile ei ole teada, et Reformierakond oleks sellele vaide esitaja pöördumisele/teabenõudele täiendavalt vastanud. Kui inspektsioon küsis seda oma järelepärimises Reformierakonnalt, ei ole Reformierakond pidanud vajalikuks selle vastata.

Siinkohal juhin Reformierakonna tähelepanu ka sellele, et AvTS § 15 lg-st 2 tulenevalt on teabevaldaja ametnik või töötaja kohustatud igakülgselt teabenõudjat abistama teabenõude esitamisel ning teabenõudjale vajaliku teabe, selle asukoha ja teabenõudjale sobivamate võimalike juurdepääsuviiside välja selgitamisel, mida antud juhul tehtud ei ole.

Vastuses inspektsiooni järelepärimisele on Reformierakond selgitanud, et *arvestades soovitud teabe detailsusastet, peab erakond muuhulgas arvestama ka oma tehingupartnerite ärisaladuse kaitsega, mis ei oleks olnud tagatud niivõrd detailset teavet välja andes. Taotluses ei olnud põhjendatud õigustatud huvi sellise teabe saamiseks.*

Teabenõue ei olnud esitatud sellise teabe saamiseks, mille osas on erakond teabevaldaja. Andmekaitse Inspektsioon on ka ise välja toonud, et erakond on teabevaldaja üksnes piiratud ulatuses, st osas, milles kasutatakse riigieelarve vahendeid. Praegusel juhul ei olnud teabenõue suunatud riigieelarve vahendite kasutamisega seotud teabe saamisele.

Andmekaitse Inspektsioon eeltooduga üheselt ei nõustu. Kõigepealt peame vajalikuks Reformierakonnale selgitada, et teabenõude esitamisel ei pea teabenõudja põhjendama, miks ta konkreetset teavet soovib. Seda ei nõua ka seadus, kuna avaliku teabe puhul on tegemist teabega, mida on kõigil õigus küsida ja saada, kui sellele ei ole kehtestatud juurdepääsupiiranguid. Nõustun Reformierakonnaga selles, et sellise detailsusega teabe välja andmisel peab Reformierakond arvestama oma tehingupartnerite ärisaladustega. Siiski juhin siinkohal Reformierakonna tähelepanu sellele, et Reformierakond teabevaldajana ei saa teabe ärisaladuseks tunnistamisel lähtuda ainult tehingupartnerite soovist, vaid peab hindama kas ja kuidas ärisaladuseks tunnistatud teabe avalikustamine kahjustaks tehingupartnerite ärihuve.

Kuigi eraõiguslikud isikud on teabevaldajateks ainult piiratud osas, siis Riigikohus on asja 3-3-1-19-14 punktis 22 asunud seisukohale, et *kui kuludokumendis kajastatud kauba või teenuse soetamine on vähemalt kaasrahastatud kohaliku omavalitsuse eelarvest antud rahaliste vahendiga, vastab kuludokument AvTS § 5 lg 3 p-le 2.*

Eeltoodust tulenevalt on Andmekaitse Inspektsioon seisukohal, et kui Reformierakonnal ei ole võimalik eristada, millised kulud on kaetud eelarvest saadud vahenditest ja millised muudest vahenditest, siis on Reformierakonnal endal võimalik otsustada, millised kulud ta loeb kaetuks eelarvest saadud vahenditega ning väljastada kuludokumendid/teave selles ulatuses.

Kuna Reformierakond ei ole vaide esitajale selginud, miks tal pole võimalik vaide esitajale teavet tema poolt soovitud kujul väljastada ning Andmekaitse Inspektsioon ei saa asuda siin Reformierakonna asemele ja anda Reformierakonna eest selgitusi. Samuti ei nähtu edastatud dokumentidest, et Reformierakond oleks vastanud vaide 09.02.2021 täiendavale teabenõudele. Seega tuleb Reformierakonnal vaide esitaja 24.01.2021 ja 09.02.2012 korduv teabenõue uuesti läbi vaadata ning väljastada soovitud teave kui see on võimalik ja puudub alus keeldumiseks. Juhul kui Reformierakond keeldub vaide esitaja soovitud kujul teabe väljastamisest, siis viidata keeldumise alusele ja põhjendada keeldumist.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel